

Strategické rysy světových válek

(Dokončení z minulého čísla)

Manévrový charakter války

Úspěchy vědy a techniky a s tím spojené vědecké objevy podminily nejen rychlý rozvoj výrobních sil společnosti, ale také vybavení armád novými druhy zbraní, byly základem aktivního procesu jejich motorizace a mechanizace.

Vlády a generální štáby v minulosti téměř neplánovaly budování ekonomiky na pinění válečných objednávek; převládalo přesvědčení, že v souvislosti s krátkodobým trváním a manévrovostí války bude možné zabezpečit potřeby nevelkých mobilizačních zásob.

Vývoj událostí v první světové válce zvrátil strategické předpovědi a propočty všech bojujících států. Již na začátku války se projevil zřejmý nesoulad přípravy armády s novými podmínkami vedení války. Po krátkém manévrovém období útočné činnosti přešla vojska na celé frontě do pozici obrany. Manévrové operace s průměrným tempem útoku 8–10 km za den byly zaměněny operacemi s průlomem pozici obrany. Jejich tempo dosahovalo sta a někdy i desítky metrů za den. Válka, plánovaná od začátku až do konce, jako manévrová, změnila se zanedlouho ve válku pozici a dostala se do slepé uličky.

Přitom všem však první světová válka z vojenskotechnického hlediska položila základ strojového období vedení válek. Na konci války a zejména v poválečném období došlo téměř ve všech hlavních státech světa, k začátku prudkého procesu motorizace a mechanizace armád (na začátku druhé světové války se zvýšila me-

chanizovaná výzbroj hlavních armád světa v porovnání s první světovou válkou průměrně 10krát), ale také k rychlému rozvoji takových úderných a manévrových prostředků vedení války, jako jsou tanky, letectvo a dělostřelectvo.

První světová válka ukázala tendenci narůstání úlohy a rozsahu manévrové činnosti.

Rostoucí rozsah operací první světové války vyžadoval přesný manévr lidskými a materiálními zdroji. Ve spojitosti s tím se nebyvale zvýšil význam železniční a automobilní dopravy. Za léta první světové války se zvýšil automobilní park armád hlavních účastníků z 15 na 340 tisíc automobilů. Bylo zřejmé, že automobilní doprava nejen zvyšuje pohyblivost vojsk, ale může také zabezpečit jejich rychlé zásobování potřebnými druhy zásob. Tím, že doplňuje práci železnic, může samostatně převážet náklady a vojska ve velkém rozsahu a na velké vzdálenosti.

Přesto však zkušenosti z první světové války, vojenští teoretikové států — účastníků války různě hodnotili.

Sovětské vojenské teoretické myšlení, s využitím historických zkušeností a především zkušeností z první světové a občanské války, zhodnotilo, že budoucí válka bude charakterizována rozsáhlou manévrovou činností s využitím všech druhů ozbrojených sil a druhů vojsk, založenou na jejich těsné vzájemné součinnosti. Zvláštní význam k dosažení cíle války přitom měl

harmonický rozvoj všech druhů vojsk — dělostřelectva, tanků, mechanizovaných vojsk, letectva, vzdušných výsadkových svazků a válečného loďstva.

Proveřením správnosti závěrů, které zpracovali vojenští činitelé armád nejvyšších států světa po první světové válce a dalších válkách, byla válečná činnost ve druhé světové válce.

O velkém významu manévru a schopnosti vojsk k manévrování ve světových válkách, svědčí operace Sovětské armády ve Velké vlastenecké válce. Válečná činnost jakéhokoli rozsahu i válka jako celek v tomto období, měla jasně vyjádřený manévrový charakter. V důsledku zdokonalování organizace, zvyšování množství a kvality zbraní a bojové techniky stal se manévr silami a prostředky jedním z nejdůležitějších faktorů úspěšného vedení operací Sovětské armády. Velitelé frontů a armád se snažili rozvíjet průlom a dosáhnout rozhodujících výsledků především na směru hlavního úderu. Na začátku války, vzhledem k nedostatku nebo nedostatečnému množství prostředků k rozvíjení průlomu, se nepodařilo vždycky tento úkol splnit. V dalších letech po včasnému zasažení rychlých skupin, které měly ve svém složení tankové a mechanizované sbory, tankové armády v těsné součinnosti se vševojskovými svazky, dělostřelectvem a letectvem dosahovaly operace strategického úspěchu na směru hlavního úderu.

Jestliže se nepodařilo v průběhu operace dosáhnout úspěchu na zvoleném směru, nebo úspěch se projevil na jiném směru, velitelé uskutečňovali směry manévru silami a prostředky a rozvíjeli úspěch na novém směru. V řadě operací štáby včas plánovaly několik variant zasažení rychlých skupin. Manévr byl spojen s velkým přeskupováním vojsk na velké vzdálenosti. Útaji a vysoké rychlosti přesunů zabezpečovaly překvapivé zasažení značných sil na nových směrech.

Můžeme tedy říci, že druhá světová válka, na rozdíl od první světové války, od začátku až do konce měla jasně vyjádřený **manévrový charakter**. Hlavními prostředky k uskutečnění manévru vedenému s rozhodnými cíli, zejména v operačně strategickém rozsahu, nebyla na pozemních válkách pěchota a jezdectvo, jak tomu bylo v letech 1914—1918, ale tankové, mechanizované, motorizované, dělostřelecké, letecké a vzdušné výsadkové svazky.

Ve srovnání s minulostí se podstatně zvýšil podíl sil a prostředků, které byly trvale vyčleňovány a využívány k cílům manévru v sestavě druhých sledů a mnohých záloh různého určení.

Význam manévru a manévrovosti vojsk, ve spojitosti s vojenskou technickou revolucí, se v současných podmínkách ještě výrazněji projevil. Vůle a rozum člověka ve 20. století zabezpečily rozdělení atomového jádra. Dějiny znají jen málo faktů, které by se svým revolučním významem v životě společnosti a armádě mohly srovnávat s tímto významným objevem. Věda a technika umožnily lidstvu přístup ke kolosálním energetickým zdrojům, které byly využity především k vytvoření jaderných zbraní.

Principiálně nová materiálně technická základna vedení války, jejíž podstatu tvoří jaderné zbraně, rakety různých typů, ponorky s jaderným pohonem a raketami, nadzvukové reaktivní letouny, vrtulníky a další soudobé prostředky, tak jako nikdy před tím zvýšila význam manévru (zejména údery strategických raketových jaderných prostředků) a rovněž manévrovost vojsk.

Mnozí politici a vojenští činitelé hlavních kapitalistických států světa nevyhlásí možnosti vedení několika druhů válek a využití různých způsobů jejich zahájení. Vycházejí ve svých předpovědích doposud ve značné míře pravděpodobnosti z toho, že nová světová válka může být válkou jadernou, že hlavním způsobem jejího rozpoutání bude překvapivé zasažení především strategických jaderných sil. V takové válce, v případě jejího rozpoutání, mohou bojující strany od samého začátku vést hromadné jaderné údery jak na uskupení ozbrojených sil na válčišti, tak i na objekty v hlubokém týlu. Z toho vyplývají i předpokládané strategické úkoly vojsk: především rychlé využití výsledků hromadných jaderných úderů k dokončení zničení bojeschopných uskupení vojsk nepřítel, dále odstranění následků jaderných úderů nepřítel na vlastním území. Manévr jako forma činnosti vojsk rozšířil se v těchto podmínkách na válečnou činnost ve všech sférách. Schopnost armády a válečného loďstva k vysoce manévrové, rozhodné a dynamické činnosti bude jedním z hlavních kritérií jejich bojové pohotovosti a dosažení vítězství ve válce.

Protože manévr se mohou zúčastnit značné síly a prostředky ozbrojených sil bojujících států jak v pásmu jednoho strategického směru nebo válčiště, tak i z jiných válčišť na rozhodující strategické směry, pak k jeho uskutečnění bude zřejmě zapotřebí minimální úsilí orgánů a prostředků železniční, automobilní a letecké dopravy, orgánů spojení, regulace a zásobování.

Ke zvýšení vlastní pohyblivosti pozem-

ních vojsk, což je nesmírně potřebné v podmínkách hromadného použití jaderných zbraní a vysoce účinných prostředků zatarasování, směřují organizační a technická opatření k aerizaci. Koncepce aerizace — „vzdušná mobilnost“ — spolu s dalším zvýšením palebné síly svazů a svazků do jisté míry určuje tendenci rozvoje pozemních vojsk v současném období. Protože se stírají hranice mezi frontou

a týlem, nesmíme již hledět na manévrovost jako na neoddelitelnou kvalitu jen ozbrojených sil. Nesmírné ztráty obou stran vyžadují potřebu mít značné zálohy, a to nejen lidských, ale i výstroje, výstroje, bojové a dopravní techniky. To všechno vytváří tlý státu a všechno bude nutné včas přisunout na válčiště. Proto význam a rozsah manévru z týlu státu na frontu, ale také i uvnitř státu, nebyvale roste.

Současné rozvinutí válečné činnosti při zahájení války na zemi, moři a ve vzduchu

V epoše imperialismu, která zrodila světové války, s postupným vytvářením a zdokonalováním nových prostředků ozbrojeného zápasu a s tím spojených změn v názorech na způsoby přípravy, rozpoutání a vedení válek, **dosažení strategických cílů v nich se čím dále tím více stává závislé na současném a překvapivém rozpoutání válečné činnosti při zahájení války k boji připravenými uskupeními ozbrojených sil na zemi, na moři a ve vzduchu.**

Analýza válek 20. století ukazuje, že předstížení v rozvíjení a dosažení pohotovosti vlastních armád a námořnictva s následným překvapivým napadením bylo jedním z akťorů, který nejednou umožnil agresivním státům dosáhnout značných úspěchů, nebo dokonce vítězství ve válce. A naopak nedocenění významu včasného uvedení všech druhů ozbrojených sil do stavu potřebného stupně bojové pohotovosti k válce, opoždění těchto opatření a konečně nesladění a neskoordinované rozvíjení činnosti pozemních armád a válečného loďstva do značné míry ztížily vedení války vcelku a v celé řadě případů vedly k nenapravitelným následkům.

Ze zkušeností prvních válek epochy imperialismu vyplývá, že političtí činitelé a vojenští vedoucí představitelé některých států začínají věnovat větší pozornost rozpracování otázek, spojených s koordinací činnosti armády a válečného loďstva při zahájení války a v průběhu jejího vedení.

V první světové válce začala válečná činnost na pozemních válčištích po mobilizačním a strategickém rozvinutí hlavních sil států Trojspolku a Dohody, které trvalo 16–20 dní.

V průběhu první světové války začala zasahovat do válečné činnosti i vzdušná sféra.

Bez ohledu na aktivní použití válečného loďstva Anglie, Francie a USA ve válce, zvláště v jejich závěrečných taženích, a rozvíjení válečné činnosti ve vzduchu, bylo však **císařské Německo zničeno hlavně na pozemních válčištích** pozemními

vojsky Dohody. Z toho také vyplývala organizace a vedení dvou hlavních druhů strategické činnosti v první světové válce: strategické činnosti v první světové válce: strategického útoku a strategické obrany. V počátečním období války a v jejím závěrečném období vedly bojující strany převážně strategický útok. V období tzv. „poziciční slepé uličky“ byla charakterizována činnost obou stran strategickou obranou. Protiútok jako druh strategické činnosti nebyl v široké míře používán.

Začátku aktivní válečné činnosti stran v první světové válce předcházelo poměrně krátké období, v jehož průběhu nepřátelské strany pod ochranou „pohraničních sražení“ v podstatě dokázaly uskutěčnit rozvinutí prvních strategických sledů vojsk a zahájit aktivní činnost hlavními silami. **Bojová činnost byla zahájena současně na zemi a na moři.** Ovšem cílů války v celku bylo dosaženo na pozemních válčištích vedením řady tažení.

Druhá světová válka v porovnání s první byla charakterizována větším rozsahem válečné činnosti nejen na zemi a moři, ale také ve vzduchu, na druhé straně další zdokonalování forem a způsobů strategické činnosti se stále sílící tendencí jejich komplexnějšího použití.

Na začátku druhé světové války se to nejvýrazněji projevilo v činnosti ozbrojených sil fašistického Německa. Německý generální štáb, který plánoval přepadení Polska a států západní i jihovýchodní Evropy, soustředil hlavní pozornost na jejich postupné zničení a překvapivou současnou činnost k boji připravených uskupení pozemních, vzdušných a námořních sil.

Současné rozvinutí válečné činnosti na zemi, na moři a ve vzduchu včas zmobilizovanými a k boji připravenými ozbrojenými silami, vedené formou nenadálého napadení, změnilo ve srovnání s první světovou válkou obsah počátečního období války.

Rozebíraný strategický rys, který se dostatečně výrazně projevil v letech druhé

světové války, se podstatně změnil v důsledku zdokonalení forem a způsobů strategické činnosti. Toto je zvláště charakteristické pro Velkou vlasteneckou válku.

Hlavním druhem válečné činnosti Sovětských ozbrojených sil v této válce byl strategický útok, tj. systém operací skupin frontů, vedených současně a postupně jak na frontě, tak i do hloubky. Z devíti válečných tažení bylo sedm útočných. V každém z nich Sovětské ozbrojené síly uskutecnily řadu velkých strategických útočných operací skupin frontů. Toto byl úplně nový způsob činnosti. Každá z těchto operací měla obyčejně za následek zničení velkého uskupení nepřítelů na jednom až dvou strategických směrech a podstatnou změnu vojenskostrategické situace na frontách druhé světové války a politické situace států fašistické koalice. Strategickou obranu vedla sovětská vojska v prvním období války jako vynucený druh bojové činnosti. V průběhu války, jako zvláštní druh útočné činnosti, používala sovětská vojska i protiútok.

Nejcharakterističtějším způsobem útočných operací a protiútoků pozemních sil sovětských vojsk bylo obklíčení a zničení nepřítelů. Toho vojska dosahovala údery frontů na sbíhavých směrech, nebo vedením jednoho obchvatného úderu s cílem zatlačit uskupení nepřítelů k moři. Vojska používala i jiných způsobů, jako například celou řadu úderů k rozdělení nepřátelských vojsk s následným rozvinutím útoku do hloubky a do boků, nebo vedením mohutného úderu k rozdělení velkého uskupení nepřítelů a jeho zničení po částech. Tyto způsoby byly spojovány v mnohých operacích.

V průběhu těchto operací zcela zřetelně se projevila **závislost úspěchu operací na současném a hromadném použití několika druhů ozbrojených sil v jejich těsné spolupráci.**

Ve válce vznikly operace vojenského letectva. Jejich vedení se zúčastnilo dálkové letectvo, letecké armády frontů, ale také letectvo vojsk PVO státu a válečného loďstva. Vzdušné operace byly vedeny k vybojování nadvlády ve vzduchu, zničení leteckých uskupení nepřítelů, ke zmaření jeho železničních přeprav, operačních přeskupení, k ničení vojenských objektů v administrativních a politických centrech, přístavů a vojenských námořních základů. Protože však sovětské bombardovací letectvo mělo k dispozici omezené množství sil a prostředků, samostatné vzdušné operace vedlo nepravděpodobně.

Došlo ke zdokonalení operačního umění vojsk PVO státu, vyjádřené vedením

protivzdušných operací — novou formou operačně strategické činnosti. Operace vedly svazy a svazky PVO v průběhu několika dnů, týdnů a dokonce i měsíců ve velkých prostorech při obraně objektů jak v hloubce státu, tak i v přífrontovém pásmu (ochrana Moskvy a Moskevského průmyslového prostoru, obrana Leningradu, vojsk leningradského frontu, Baltického válečného loďstva a ladožské „cesty života“, komunikací kurského nástupního prostoru, atd.).

Zkušenosti druhé světové a zvláště Velké vlastenecké války tak přesvědčivě potvrdily, že:

1. Soudobé světové války jsou zpravidla zahajovány bez vyhlášení, s rozvinutím válečné činnosti současně na zemi, na moři a ve vzduchu.

2. Vysoká bojová pohotovost, současná a překvapivě použití všech druhů ozbrojených sil v těsné součinnosti podstatně změnila, ve srovnání s první světovou válkou, obsah počátečního období a zvýšily význam válečné činnosti v tomto období pro celý průběh války.

3. Značně se zvětšila závislost dosažení úspěchu ve válce na včasném uvedení všech druhů ozbrojených sil do stavu vysoké bojové pohotovosti.

4. Všechny zkušenosti ze strategické činnosti v letech druhé světové války svědčí o tom, že jen komplexní použití všech forem a způsobů činnosti v těsné součinnosti všech druhů ozbrojených sil zabezpečuje úspěšné dosažení strategických cílů války.

Problémy přípravy, rozpoutání a vedení světové raketové jaderné války, kterou připravují a mohou rozpoutat agresivní imperialistické kruhy, mají zvláštní charakter. Výjimečnou silou a mohutností jaderných prostředků hodnotí vojenští vedoucí činitelé imperialistických států jako hlavní a rozhodující faktor, který zabezpečí účinné a rychlé dosažení cílů války. Za hlavní způsob rozpoutání a vedení budoucí války vojenští vedoucí činitelé NATO pokládají jaderný útok ve všech sférách, tj. překvapivé vedení hromadných jaderných úderů současně všemi druhy ozbrojených sil, především však strategickými jadernými silami — mezikontinentálními balistickými raketami, ponorkami s jaderným pohonem a raketovou výzbrojí a strategickým letectvem.

Zavedení nových prostředků ozbrojeného zápasu strategického určení mělo za následek další rozvinutí a zdokonalení forem a způsobů strategické činnosti. Soudobí vojenské teoretické myšlení, jak to potvrzuje analýza prací zahraničních vojen-

ských teoretiků, přichází k závěru, že v raketové jaderné válce **úderý strategických raketových jaderných sil budou tvořit samostatnou formu strategické činnosti**. Tato činnost, charakterizovaná maximální rozhodností cílů, rychlým průběhem a ohromnými ničivými následky v globálních rozměrech, bude vedena v zájmu války jako celku. Určující úlohu v raketové jaderné válce budou mít úderý na uskupení ozbrojených sil a na důležité vojensko-ekonomické objekty, rozmístěné v hlubokých prostorech státu.

Současné (a právě v tom se projevuje charakteristická zvláštnost strategické činnosti v raketové jaderné válce) s **vedením úderů strategickými silami zahájí své operace a bojovou činnost všechny druhy ozbrojených sil**. Vojska PVO protistojících stran okamžitě se zahájením války rozvinou bojovou činnost k odrazení hromadných vzdušných prostředků nepřítele.

Protože úderý vzdušných prostředků mohou být vedeny z různých směrů, činnost vojsk PVO zřejmě obsáhne území a vzdušný prostor celé řady států. Činnost vojsk PVO, vedená současně a v těsné součinnosti se silami PVO frontů a válečného loďstva bude probíhat nepřetržitě od zahájení války až do jejího skončení s různou intenzitou a na různých strategických směrech. Můžeme předpokládat, že **činnost vojsk PVO bude mít ohromný vliv na průběh a výsledek války a bude projevem samostatné formy strategické činnosti**.

Novým způsobem posuzujeme rozvíjení strategické činnosti na pozemních válkách. Porážka uskupení pozemních vojsk nepřítele a zničení jeho raket, letectva a jaderných zbraní budou skutečně hlavně vedením raketových jaderných úde-

rů. To bude mít za následek vytvoření velkého množství prostorů úplného zničení, rozboření a radioaktivního zamoření. Proto dochází k růstu možností vedení manévrových útočných operací vysoce pohyblivými mechanizovanými a tankovými vojsky. V takových operacích bude mít velký význam bojová činnost letectva, válečného loďstva a vzdušných výsadkových vojsk.

Z analýzy zkušenosti ze cvičení válečného loďstva USA a NATO vyplývá, že **oceán se mění v samostatné válčité ozbrojeného zápasu, na kterém budou plněny strategické úkoly druhů ozbrojených sil, při zachování rozhodující úlohy válečného loďstva**. Vedení operací na oceánských a mořských prostorech závisí na řadě objektivních faktorů, mezi které patří zejména:

- zvětšení dosahu působení prostředků válečného loďstva a použitých prostředků jiných druhů ozbrojených sil k operacím;
- růst bojových možností a univerzálnosti ponorek a loďstva;
- systém velení;
- zvýšení závislosti úspěchu splnění jednoho strategického úkolu na plnění jiných úkolů.

Možná světová válka, podle názorů našich pravděpodobných nepřátel, může být zahájena a vedena určitou dobu jen s použitím klasických prostředků ničení. V těchto podmínkách, na základě zkušeností z lokálních válek v jihovýchodní Asii a na blízkém Východě, se zahájením války mohou být vedeny speciální vzdušné operace s cílem zničit letecká uskupení nepřítele.

Postupné plnění strategických úkolů války

Historické zkušenosti válek 20. století, zejména dvou minulých světových válek ukazují, že čím vyšší jsou úroveň a možnosti ekonomiky, vědy a techniky bojujících států (koalic), tím větší množství a různorodější prostředky ozbrojeného zápasu vyrábějí. Tím vytvářejí potřebné předpoklady k budování masových armád a mají možnost několikrát obnovit jejich bojeschopnost v průběhu války. Masovost ozbrojených sil, rozvinutá ekonomika, věda a technika předurčují dlouhotrvající průběh, intenzitu a urputnost válek v epoše imperialismu. Proto, rozhodovalo-li se o osudu války v epoše feudalismu a rané ho kapitalismu poměrně často v jednom hlavním sražení, pak v 19. a zvláště ve 20. století konečných cílů války bylo do-

sahováno postupně, tj. plněním řady mezilehlých strategických úkolů.

Nutnost postupného plnění strategických úkolů na cestě k dosažení konečných strategických cílů se zvláště projevovala v první a druhé světové válce.

Budeme-li v rámci rozebíraného rysu hovořit o raketové jaderné válce, pak ve všech podmínkách jejím rozhodujícím aktem, který v mnohém předurčí další průběh války, bude vedení úderů strategickými jadernými silami současně na uskupení ozbrojených sil a na objekty týlu státu. Doba, ve které budou vedeny tyto úderý, bude zřejmě kulminacním bodem strategické intenzity, **kteřý prakticky můžeme ztotožnit se zahájením války; to nebylo ani v jedné válce minulosti**. V tom

je podstata kvalitativní změny ve způsobu vedení soudobé raketové jaderné války. Nicméně postupné plnění strategických úkolů na cestě k dosažení konečných strategických cílů války zůstává v platnosti i v raketové jaderné válce. Řešit všechny úkoly jedině raketovými jadernými zbraněmi není možné. Po odvetných raketových jaderných úderech bude nutné v určité míře odstraňovat následky jaderného napadení agresora a potom dokončit zničení bojeschopných uskupení nepřítelů a obsadit jeho území. Tyto důležité strategické úkoly mohou plnit jiné druhy ozbrojených sil, především pozemní vojska. Výhodu v plnění těchto strategických úkolů bude mít ten, kdo uchová potřebnou zásobu sil a prostředků k pokračování zápasu, kdo uchová zálohy. Z toho vyplývá, že v raketové jaderné válce bude její konečný výsledek záviset do značné míry na všestranně rozvinuté, dobře organizované a odpovídajícím způsobem připravené ekonomice státu, na jeho schopnosti rychleji než nepřítel obnovovat ji v průběhu války a na tomto základě udržovat bojeschopnost vlastních ozbrojených sil a v potřebném stupni ji opět obnovovat.

Při postupném plnění strategických úkolů mají zvláště důležitou úlohu operace strategické zálohy, to potvrdily zkušenosti minulých válek. Zahájená válečná činnost v první světové válce přesvědčila politické a vojenské vedoucí činitele bojujících stran o neschopnosti mobilizačně rozvinutými vlastními silami účinně odrážet úder nepřítelů a současně vést rozhodný útok do velké hloubky. Bojující strany byly nuceny v průběhu války vytvářet zálohy k narůstání úsilí vojsk, zejména s využitím manévru svazky z jiných, méně aktivních úseků fronty a z hloubky státu. Tak tomu bylo v prvním i v dalších taženích války.

Zkušenosti různých operací svědčí o tom, že jejich dynamika se změnila ve sražení velkého množství záloh, které bylo charakterizováno dlouhodobým úporným bojem a značnými ztrátami na ildech, ale poměrně málo výraznými územními změnami. Tyto zkušenosti přesvědčivě dokazují rostoucí úlohu záloh, které se změnilly z prostředku odvrácení nahodilostí v boji a sražení v důležitý prostředek narůstání úsilí bojujících vojsk k dosažení cílů v postupně vedených operacích a taženích.

Sovětské Hlavní velení vycházelo při řešení problematiky strategických záloh z poučky V. I. Lenina o tom, že úspěšně vést velkou válku bez silných záloh je ne-

možné. Proto neustále dbalo na vytváření a racionální využívání záloh. Např. v období letního a podzimního tažení roku 1941 předalo Hlavní velení bojujícím frontům ze zálohy 291 divízi a 94 brigád. V analogickém tažení v roce 1942 jen frontům na směr hlavního úderu nepřítelů (voroněžský a stalingradský směr) předalo Hlavní velení ze zálohy 72 střeleckých divízi, 11 tankových a mechanizovaných sborů, 2 jezdecké sbory, 38 tankových brigád, 100 dělostřeleckých a 10 leteckých pluků. Díky dostatečnému množství záloh podařilo se sovětskému velení v těžkých podmínkách vynucené obrany a odchodu obnovit frontu, zastavit útok nepřítelů, oslabit jeho úderné uskupení a přejít do protiótoku.

Silné strategické zálohy vytvářelo Hlavní velení při přípravě útočných tažení a operací. Ve dvou taženích druhého období války mělo Hlavní velení v záloze 1042 svazů, svazků a útvarů, v jejichž sestavě bylo 1,637 200 osob, asi 4000 tanků a SHD, více než 25 500 děl a minometů a 1245 bojových letounů.

Dostatečně silné zálohy vytvářelo Hlavní velení i v taženích závěrečného období Velké vlastenecké války. Na začátku každého tažení v letech 1944–45 mělo Hlavní velení ve své strategické záloze:

- 4–8 vševojskových, tankových a leteckých armád;
- 12–15 tankových a mechanizovaných sborů;
- 4–11 dělostřeleckých sborů;
- 16–31 střeleckých divízi;
- 4–21 leteckých divízi.

Z těchto záloh bylo možné vytvářet silná úderná uskupení na zvolených směrech, udržovat potřebnou převahu sil nad nepřítelem v průběhu vedení operací, zvětšovat hloubku postupu vojsk a úspěšně plnit nově vzniklé úkoly tažení.

Zkušenosti dvou světových válek svědčí o tom, že v soudobých válkách při postupném plnění strategických úkolů nemůžeme úspěšně vést válku a operace bez silných záloh a jejich dovedného využívání. Podmiňují to nejméně tyto tři hlavní faktory:

- rostoucí rozsah a intenzita ozbrojeného zápasu;
- nemožnost dosáhnout konečného cíle války jedním úderem nebo v průběhu jednoho tažení;
- nebývale zvýšené materiální a lidské ztráty vojsk v průběhu válečné činnosti.

V raketové jaderné válce, jestliže ji imperialisté rozpoutají tyto faktory a ten-

dence růstu úlohy záloh se projeví ve větší pravděpodobnosti ještě ve větší míře. Globálnost ozbrojeného zápasu a použití nejničivějších prostředků ničení jak jaderných, tak i klasických v ní budou pocho-pitelně vyžadovat větší spotřebu materiál-ních a vojensky připravených lidských zdrojů, a to nejen k doplnění běžných ztrát ozbrojených sil, ale také k vytvoření speciálních záložních uskupení k narůstání síly úderů v průběhu operací.

Zkušenosti z minulé světové války uká-zaly, že **zálohy musíme vytvářet podle dru-hů ozbrojených sil a druhů vojsk s odpovídací organizační strukturou a technic-**

kým vybavením. Důležitý význam v soudo-bých podmínkách má vytváření záloh útoč-ných prostředků boje, neboť nakonec těmito prostředky docílíme rozhodného zničení nepřítele v operacích a dosažení cílů války.

Podmínky jaderné raketové války jas-ně ставí otázku o vytváření záloh všeho druhu v míru a o jejich maximálním za-chování při zahájení války. Existence boje-schopných záloh, zejména útočných pro-středků boje, bude mít v jaderné válce pravděpodobně rozhodující vliv na průběh a výsledek operací a konečně zničení ne-přítele. >

◀ Po rozboru nejdůležitějších charakte-ristických strategických rysů světových válek můžeme udělat závěr, že všechny jsou navzájem spojeny a ve svém souhrnu charakterizují minulé dvě světové války a umožňují udělat určité představy o mož-ných strategických charakteristických ry-sech budoucí světové války, kterou impe-rialisté připravují a mohou rozpoutat. Dal-ší studium v této oblasti nám umožní ješ-tě hlouběji poznat procesy, které probíhají ve vojenství, změny v teorii a praxi vý-stavby ozbrojených sil, evoluci forem a způsobů vedení války a pomůže nám správně řešit nazralé problémy vojenského umění.

Tento rozbor, který vzal do úvahy sou-časný stav materiální základny války, nám umožňuje udělat závěr, že **v budoucí svě-tové válce:**

— **nebývale vzroste rozhodnost poli-tických o vojenskostrategických cílů války;**

— **značně se zvětší její rozsah; do vál-ky budou zataženy národy absolutní větši-ny států zeměkoule;**

— **válečnou činnost budou vést koalič-ní ozbrojené síly s využitím všech mate-riálních a duchovních možností bojujících stran;**

— **dále se bude stírat hranice mezi frontou a týlem;**

— **značně se zvýší manévrový charak-ter války; jedním z hlavních kritérií bojo-vé pohotovosti armády a válečného loďstva bude jejich připravenost k vysoké manév-rové, rozhodné a dynamické činnosti;**

— **dosažení strategických cílů, ve vět-ší míře než v minulé světové válce, bude záviset na současném rozvinutí překvapí-vé válečné činnosti na zemi, na moři a ve vzduchu, k boji připravenými uskupení-mi ozbrojených sil na začátku války, se současným obchvatem prostorů v hloub-ce bojujících koalic.**

I když soudobé prostředky ozbrojené-ho zápasu umožňují již při zahájení ja-derné raketové války plnit **nejdůležitější strategické úkoly**, tj. současně a v krátké době ničit uskupení ozbrojených sil ne-přítele a výrazně ochromit ekonomický potenciál a celý systém státního řízení, nicméně **postupné plnění strategických úkolů** zůstává zřejmě za určitých okolností v platnosti i pro budoucí světovou válku.

V soudobých podmínkách, nesrovnatel-ně větší význam než v minulosti má vysoka bojová pohotovost ozbrojených sil, kte-rá je faktorem prvořadě strategické důle-žitosti a oprávněně pojmenována klíčem k vítězství ve válce. >